

Şair, Çocuk ve Poetik Cesaret*

Şiirini açıklamaya kalkışan şair, ördüğü ağın üzerinde dansa kalkışan örümceğe benzer. Dansı sırasında örümcek, oyundan aldığı hazdan, onu izleyenleri de ağına yakalananları da fark edemez. Dansa öylesine kendini kaptırır ki kendi tuzağı olur ördüğü ağ.

Çocuk şairleri dans eden örümceğe daha çok benzer. Bu yüzden de yaman bir talihleri olmuştur hep. Farkında oldukları poetik tuzak yanında, genellemeci eleştiri tuzaklarına düşmekten de kurtulamazlar. Genellemeci eleştiri tuzaklarının en temel nedeni ise çocuk öznenin şairi olmaları. Bu yüzden çocuğu veya çocukta kendini açıklayan her çocuk şairi dıştan ve içten kuşatılmışlığı yoğun biçimde yaşar. Aslında bu yalnızca çocuk şairlerinin açmazı da değildir. Çocukla ilgili bütün edebiyat ve sanat alanları ile iç içe olan yazar ve sanatçılara miras kalan hafife alınış, her çağda içerik değişirse de yaşanan bir çocuk gerçeğidir.

Çocuğun küçümsenmesi, sosyal tarihin bütün aşamalarında biriken bir anlayışın toplamıdır. Eski kadim dünyada çocukluk evresi hem kısa sürerdi hem de çocuk geçiş nesnesinden farksızdı. Sözlü çocuk kültürü verimleri bile yedi-sekiz yaş çocuğu ile sınırlıydı. Çocuk, edebiyata ve sanata yansımadağı gibi bir çocukluk felsefesi de yoktu. Bunun en belirgin nedeni eğitimin kurumlaşma aşamasına gelememiş olmasıydı. Dolayısı ile çocukların yetişkin kimliği alarak, kendilerine biçilen rolleri yerine getirmeleri kaçınılmazdı. Çocuk bilincinin oluşmadığı bu tarihî süreçlerde, çocukluk bilinci de oluşmamıştı. Homeros'ın söylencelerinde çocuksu duyarlılıklar olmasına karşın çocuk duyarlılığının olmayışının nedeni de buydu. Eflatun şairleri sitesinden kovmuştu; hattâ yetişkinlerin kitaplarını çocukların okumalarını yasaklamıştı. Buna karşılık, Konfüçyüs, VI. yüzyılda, Çin klasiklerinin manzum biçimde yazılarak bu manzumelerin çocuklar tarafından ezberlenmelerini önermişti. Burada sormamız gereken asıl soru ise şu olmalıdır: Geçmiş çağlarda çocuk genel nesne olsa da yanlarında ebedî çocukluğu taşıması gereken kadim zamanların şairleri, niçin uyanamamışlardır çocuğa?

Çocuğun özneleşmediği dönemlerde çocuğa karşı belirleyici olan “ölü bakış”tan söz etmemiz gerekir, önce. Maurice Blanchot, geçmiş zaman çocukluğunun “büyüleme anı”, çocukluğun da büyülenmiş olduğunu şöyle açıklar: Çocukluk dediğimiz insanın altın çağı, 19. yüzyıla kadar açılmamış olduğundan, çocuk, görkemli olduğu halde henüz ancak bir imgenin parıltısını yansıtan ışın olan bir ışık içinde yıkanmış gibidir. Maurice Blanchot, bunu çocuğun büyülenmişliği ile annenin büyüleyiciliği arasında gizli ilişkiye benzetir. Ayrıca, ilk çağın bütün izlenimlerinin büyülemeye ilişkin değişmeyen bir şeyler içerdiğine de vurgu yapar. Geçmiş çağlarda “büyülemenin tehdidi” altında olduğu için mi çocukluk genel nesne olarak kalır ve şair yönelemez çocuğa? Daima cevapsız kalacak sorulardan biri de bu sorudur.

Yeni çocukluğun pandorası, modernleşme döneminde çocuğun özneleşme süreci ile açılır ve bir daha kapanmaz. Okul, çocuk-yetişkin ayrımını hızlandırdıkça, çocuk modernleşmesinin de üssü durumuna gelmekte gecikmez. 18. yüzyıl pedagojinin, 19. yüzyıl ise çocuk yüzyılı olmasına karşılık, çocuk öznenin edebiyatı, sanatı ve felsefesi, ancak 20. yüzyılın ikinci yarısında kozasını örmeye başlar. Çocukluğun yeniden keşfi ile çocuk öznenin şiiri, edebiyatı ve sanatı şair, yazar ve sanatçılardan önce pedagojinin gündeminde yer bulur. Çocuk edebiyatı kavramı ile birlikte “çocuk şiiri” kavramı da aynı süreçte kullanılmaya başlanır. Çocuk modernleşmesinin ön aşamalarında